

Een uitkijktoren in Hasselt

Overal in Vlaanderen worden uitkijktorens opgetrokken. Toerisme Vlaanderen, vaak in samenwerking met de Provincies, stimuleert om extra attracties te voorzien. Sommige geven een meerwaarde aan de site, andere zijn er enkel om ver te kunnen kijken terwijl dit ook op andere plaatsen mogelijk is in de stad. Hasselt kreeg een uitkijktoren in het Begijnhof, een primeur in Vlaanderen. Het verkoopargument van de architecten in dit dossier, een kerk moet ook een toren, terwijl zij vergeten dat in Begijnhoven nooit een kerktoren werd gebouwd.

In 1998 werden dertien Vlaamse begijnhoven erkend als UNESCO werelderfgoed vanwege hun uitzonderlijke universele waarde. De begijnenbeweging voor vrouwen ontwikkelde een bijzonder type van "nederzetting". Een ommuurde site met een grote toegangspoort, in het midden een gebedshuis met daarrond groen en woningen voor de begijnen. Het meeste bekende is het begijnhof van Brugge met de grote inkomstpoort en met een brugje over het water. Nog steeds een fotogenieke site met in het midden hoge bomen.

Restauratie ruïne van voormalige Begijnhofkerk met op de achtergrond de 26 meters hoge panoramatoren © : Bovenbouw Architectuur i.s.m. David Kohn Architects Londen / foto David de Bruijn

Niet alle begijnhoven werden opgenomen door UNESCO, sommige waren in de loop der jaren zwaar aangetast waardoor van een oorspronkelijke configuratie niet veel meer overbleef. Toch is iedere stad trots dat zij een begijnhof bezit, zelfs al zijn transformaties ingrijpend geweest. Met de vernieling van de Begijnhofkerk in WOII werd het hart van de site in Hasselt geamputeerd. Wat overbleef van de kerk werd een mooi begroeide ruïne. Na 1945 werd aan de rand van het Begijnhof het Provinciaal Museum opgetrokken met recent een uitbreiding en dit onder de nieuwe naam Z33. De herbestemming van de kleine woningen was decennia lang een onderwerp van discussie. Uiteindelijk werden zij een onderdeel voor de architectuuropleiding, een beslissing die zeker te verdedigen valt.

Geen kerk zonder toren

Er werd niet gekozen voor reconstructie van de kerk. De ruïne werd zorgvuldig en vakkundig hersteld waardoor de volumetrie gedeeltelijk tevoorschijn kwam. Het is een ode aan de baksteen waarmee de kerk werd gebouwd. Dit artikel slaat niet op de herbestemming van de woningen maar op het argument om een toren te plaatsen binnen deze site. In De Standaard van 20 oktober staat te lezen: "Een kerk zonder toren? Dat kan toch niet volgens de architecten. En daarom bouwden ze een achthoekige bakstenen uitkijktoren vlak bij de toegangspoort".

***Restauratie ruïne van voormalige
Begijnhofkerk met op de achtergrond
de 26 meters hoge panoramatoren en
de oude toegangspoort tot het begijnhof
© : Bovenbouw Architectuur i.s.m.
David Kohn Architects Londen
foto David de Bruijn***

De architecten omschrijven de toren als een "gedurfd statement" en "het is een zelfverzekerde architecturale geste over de dynamische relatie tussen verleden en heden". Daarbij ook de vermelding dat de nieuwe toren zich sierlijk verheft boven de omheiningsmuur en "bereikt een vergelijkbare hoogte als de oorspronkelijke kerk". Een begijnhofkerk met een hoogte van 26 meter. Men vergeet hierbij te vertellen dat het gaat om de nok van de kerk, dus niet aan de rand van de site en dat het niet de hoogte is van een toren. Een handige truck om een uitkijktoren te verantwoorden.

Deze truck is bedenkelijk. Men verwijst naar een toren die er nooit is geweest. Het is zelfs een regelrechte miskenning van de spirit van wat een begijnhofsite is geweest. Ik stel mij de vraag of de architecten al dan niet andere UNESCO sites hebben bezocht. Een kerk van een begijnhof heeft nooit een monumentale toren, soms een klein, niet toegankelijk spits torentje. Een begijnhof heeft steeds een gebedsplaats maar nooit een opzichtige toren.

Jaren was ik voorzitter van de kerkfabriek van de Sint Elisabethkerk, de kerk in het oudste (ex) begijnhof van Gent. De mooie barokkerk heeft nooit een toren gehad! Idem voor de gebedshuizen in de schitterende begijnhoven van Brugge, Kortrijk en Leuven. Bij de recent gerestaureerde begijnhofkerk in de Lange Violettestraat in Gent valt ook geen toren te bespeuren. Zelfs niet in de grote site van het begijnhof in Sint-Amandsberg! In Mechelen kreeg de begijnhofkerk aan koorzijde een kleine toren omdat deze kerk op een bepaald ogenblik het statuut kreeg van parochiekerk.

En ga zomaar verder.... Aan Dirk Somers van bureau Bovenbouw uit Antwerpen en de Engelse architect David Kohn uit Londen kan ik voorstellen om te gaan kijken naar het begijnhof in Antwerpen. Ook daar geen toren! Wie aandachtig de oude tekeningen en foto's gaat analyseren van Hasselt zal ook geen toren zien, misschien wel na vele Hasseltse jenevers!

De drang naar een eyecatcher

Architecten en opdrachtgevers in Hasselt misbruiken op een flagrante wijze de geschiedenis en zoeken de gelegenheid om hun opdracht uit te breiden. Het werd een vrijstaande 30 meter hoge campanile toren zonder klokken!. De mensen voorhouden dat deze nieuwe toren aansluit bij de voormalige kerk op de site is misplaatst. Dit is fake! Als argument zal men zeker aanbrengen dat de site niet op de UNESCO lijst staat en dat zij reeds verprutst is met gebouwen aan de rand van het begijnhof. Waarom

dan geen toren aan de rand en verdedigen dat een kerk steeds een toren moet hebben?

Wat natuurlijk ook meespeelt is dat ongeveer elk dorp in Vlaanderen een uitkijktoren moet hebben als toeristische attractie. Deze komen als paddenstoelen uit de grond. Vermoedelijk kon Hasselt kon niet achterblijven en moest het ook een blikvanger krijgen.

In een tijd met steeds meer drones wil iedereen zijn omgeving meer en meer vanuit de hoogte bekijken. Bij veel televisie programma's wordt vaak gebruik maakt van drones wat spectaculaire beelden oplevert. Hoe hoger, hoe groter de kick. Het "vogelperspectief" heeft de mens steeds het gevoel gegeven om de aardoppervlakte te kunnen verlaten, wat begon met de luchtballon.

Hoofdingang Begijnhof met binnen de site de panoramatoren.

**© : Bovenbouw Architectuur i.s.m. David Kohn Architects Londen
foto Isabelle Pateer / website Vlaanse Bouwmeester**

De architectuur wordt ziek van eyecatchers.

Lisa De Visscher schrijft in DS van 20 oktober: "Het is een ideale plek om architectuur te begrijpen". Wat men hier kan begrijpen is, dat alle aandacht moet gaan naar een eyecatcher, een verplichting om iets speciaals te maken. Eyecatchers zijn op sommige locaties verantwoord maar is dit wel het geval in dit begijnhof? Als ik een panoramisch zicht over Hasselt wil zien ga ik naar de bovenste verdieping van Radisson Blu Hotel, de bar van waaruit ik een nog beter uitzicht heb op Hasselt en ook een koffie of jenever kan drinken. Straks maakt de Provincie Limburg, opdrachtgever van het project, publiciteit dat Hasselt de eerste panoramatoren in Vlaanderen bouwde in een Begijnhof. Het inzetten van erfgoed ter bevorderen van toerisme is meer dan verdedigbaar. Het project in de binnenstad van Hasselt is bedenkelijk, zo gaat men niet om met de geest van een begijnhof.

Marc Dubois, architect Hon FRIBA

Jornalist VVJ / Oktober 2025